

T A R İ H VESİKALARI

Sayı: 8

Ağustos 1942

Cilt: II

YERKÖY MÜKÂLEMELERİNDE MURAHHASLAR İÇİN GÖNDERİLEN BÜYÜLER

Ruslarla senelerce devam eden harpten sonra bir mütareke yapılmış ve sulh esasları görüşülmek üzere, «Rikâb-ı Hümayundan Tevkiî bulunan Yenişehirli Osman Efendi [1] Murahhas-ı Evvel unvaniyle mümtaz ve diyanete müteallik bir madde vukubulursa cerh ve tadil için âlem-ül-belde olan Ayasofya şeyhi [2] Murahhas-ı Sani şaniyle şerefraz kılınub» [3] bir debdebe ile 1772 senesi temmuzunda (1186 senesi rebiülâhırında) orduya gelmişlerdi.

Rusların Mareşal Romanço'f'tan başka, Birinci murahhasları Orlof, İkinci murahhasları da Abreşkof idi. Yerköy ile İbrail arasında çadırlar kurulmuş, hediyeler taâti edilmiş ve yekdiğerinin salâhiyet dereceleri araştırılmış ve hattâ Abreşkof Büyükelçi payesinde olduğundan Ayasofya şeyhi Yasini zade Osman Efendiye İstanbul payesi verilmesi lüzumu inha edilmiş ve bu tasdik edilinceye kadar Efendinin müzakerelerde bulunabilmesi için Birinci Muurahhas Osman Efendi'den payenin geleceğine dair senet alınmıştı.

Bir ay kadar süren müddet zarfında ancak üç dört mükâleme yapılabılmış ve en ziyade (Kırımın serbestisi) meselesi ihtilâfı mucip olmuş ve nihayet uyuşmak imkânı olmadığından arabaların ihzar ettirildiğini gören murahhaslarımız ayrılmışlardır.

Orlof Petresburg'a dönmüş, Abreşkof da Mareşal Romanço'f'un karargâhında kalmıştır.

Tarihlerimiz, Osman Efendiyi (Fenn-i mugalata ve muhaverede yekta, çenesine mağrur bir zat-i na-mesut) diye tavsif etmektedir. Kezalik Rus murahhaslarının Osman Efendi hakkında (Bu efendi delidir disek edepten haric, ancak şöyle deriz ki bunun aklı var amma bizim bildiğimiz, gördüğümüz akıllardan değildir.) O da Orlof için. (Orlof Katerinanın aşkı olduğu cihetle sarayda rakipleri bulunduğunu haber alarak o dahi ipi kırmış idi) tarzındaki sözlerini uzun uzadıya yazmakta ve bu mükâlemeden bir netice alınmadığını kaydetmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde Yerköy konuşmalarına dair bazı vesikalar mevcuttur. Bizim konumuza esas olan vesika sözü geçen Arşivde bulunan No. E 3809 dur ki 0,23 × 0,8 1/2 ebadında kırmızı atlastan bir kese içindedir. Kesenin açılmış olan ağzında ancak (Osman) kelimesi okunabilen kırmızı balmumu mühürün bakiyesi bulunmaktadır.

[1] Yenişehirlidir. Muhsin zade Abdullah Paşa'nın divan kitabetinden yetişmiştir. Muhtelif memuriyetlerde bulunarak vezaret rütbesini alan Osman Paşa'nın son vazifesi Cidde valiliğidir. 1189 (1775) senesinde Edirne'de vefat etmiş ve Üçşerefeli camii hazinesine defnedilmiştir.

[2] Osman Efendi, Yasinci zade Yasini Mustafa Efendi'nin oğludur. Kürsü vaizlerinden olmakla sırasıyla 1176 (1762) de Ayasofya vaizi ve Hekim Çelebi tekkesi şeyhi oldu, 1186 (1772) de Yenişehirli Osman Efendi Rusya mükâlemesinde Murahhas-ı Sani olup Rusya murahhası paye-i resmîsini sualde 1186 rebiülâhırının onbirinde def'aten İstanbul payesi ihsan buyuruldu. Bad-el-avdet 1187 (1773) şabanında vefat eyledi. Topkapı'da pederi yanında medfundur. (Sicill-i Osmanî)

[3] Vasıf Tarihi (Mahasin-ül-asar ve Hakayik-ul-ahbar), c. II, Matbaa-i âmire 1219.

Türk Tarih Vesikaları

İşbu kesede bulunduğumuz ve metnini aynen aşağıya yazdığımız emir, gönderilen muskaların Orlof ve Abreşkof ile Romançof'un geçecekleri yerlerde gömdürülmesi hakkındadır.

Osman Efendi'ye gönderilen ve onun bir hâşiyesiyle iade edilen bu vesika 0,22×0,14 boyunda kalın beyaz kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmıştır. Alttaki hâşiyenin Osman Efendi'nin el yazısı olması muhtemeldir.

Bunun beraberinde ve yine aynı cins kâğıtlara sarılmış olan muskalardan birinin üzerinde (Murahas-ı Evvel Orlof), diğerinin üzerinde (Murahas-ı Sani Abreşkof) yazılıdır; üzerlerinden kırmızı balmumu ile mühürlenmiş olduğu kalan izlerden anlaşılacaktır. Bu sargıların içindeki dört santim hüyükülüğünde ve her tarafından dikilmiş beyaz kalın bezler açılınca, aynı kıtada beyaz balmumular çıkmıştır ki bunların bir muska olmayıp büyü olduğu görülüyor.

Osman Efendi'nin hâşiyesinden, işbu büyüleri verilen talimata göre murahhasların ve Mareşalın geçecekleri yerlere gömdüremediği ve fakat bunun daha ziyade Feldmareşala yapılması gerekli olduğu kanaatinde bulunduğu cihetle bunun teminini de kendisinden sonra mütârekenin uzatılmasına memur edilen tarih sahibi Vasıf'a tenbih ve onların bir kısmını teslim ettiği ve geri kalan ikisini de iade ettiği anlaşılıyor.

Malûm olduğu üzere Vasıf, her ne kadar mütârekenin uzatılmasına muvaffak olmuşsa da yeniden gönderilen murahhas heyeti sulh akdi imkânını bulamadığından harp tekrar başlamış ve ancak Kaynarca muahdesiyle nihayet bulmuştur.

Sözü geçen emrin başında (Rikâbdan varid olmağla icrası matlûb-ı Hazret-i cihan-darîdir) denilmesine nazaran bu arzunun Mustafa III. tarafından izhar edildiği barizdir. Zaten bu padişahın müneccimlere pek ziyade inandığı bilinmekte ise de böyle büyülerle hayırlı bir sulh yapmak teşebbüsünde bulunduğu da bu defa anlaşılıyor. İşbu vesikayı on sekizinci asır sonlarında devlet idaresinin ne hale girmiş olduğunu ve ne derece sukut ettiğini göstermesi itibariyle tanıtırmağa lâyük bulmaktayız.

Tahsin ÖZ

Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü

مطابق با مضمون واداره او بنقله امراجه

استبوی ندرت
بوزارین علی صالح نظام بولسوی عیون او نورا
محلله بزیر کربا ایله خنده او عینه
اورزندن قیاسی اوردی اینه
محلله بزیر کربا ایله خنده او عینه

اورزندن قیاسی اوردی اینه
محلله بزیر کربا ایله خنده او عینه
اورزندن قیاسی اوردی اینه
محلله بزیر کربا ایله خنده او عینه

Mustafa III. ün Yerköy mükâlemesine gelen rus murahhasları için yolladığı büyüler hakkındaki emir

**Rikâbdan varid olmağla icrası
matlûb-ı Hazret-i cihandarîdir**

İşbu nüshalar Osman Efendiye irsal olunmak için irsal olunmuşdur
Bunların amel-i sulh nizam bulmayub avdet olunur ise
Orlof ve Abreşkof ve Romançofun geçecekleri
mahalle bertakrib Osman Efendi defnettirmeğe sa'y eylesün
Üzerinden geçerler ise elbette karara mecbur olurlar
Orlof kararı muhtac-ı
tedbir olmayub İmparatoriçesi şevkiyle
bî-karar ve âzım-ı dar-ül-mülk-i felâket-karar olub
kullarının avd ve insiraf esbabında istisraı bir netice-i mülâhazat
tahtında olduğuna hüsn-ı zan iktıza etmez mi hâk-i paylerine rûmalide
birer birer
arzedirim ve hareket-i çakeranemin ferdası Aberşkof
dahi Orlof isrine iktifa () ve âzım-ı dar-ül-amade-i
fuşş - intima oldu Bu nushaların lüzumu
Fartmarşala (Feltmarşal) olup kulunuz tarafından icrasına evvel
ve âhır imkân olmamağla bu def'a zarurî
Vasıfa teslim ve gerği
gibi
tavsiye-i defn
ve takyid olundu
Heman bu maslahat için
gitmesi iradesi
adem-i men'e illet
oldu.